

УДК 378.1:78.071.2”

**FUNCTIONS OF SINGING RESONATORS IN THEORY AND PRACTICE
OF VOCAL LEARNING****ФУНКЦІЇ СПІВАЦЬКИХ РЕЗОНАТОРІВ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ВОКАЛЬНОГО
НАВЧАННЯ****Карлюк А.С. / Каплюк А. С.***магістрантка кафедри теорії і методики
музичної освіти та хореографії***Vasilenko L.M. / Василенко Л. М.***доктор педагогічних наук, доцент кафедри
теорії і методики музичної освіти та хореографії
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

***Анотація.** У статті здійснюється аналіз резонансної теорії співу. Представлено до розгляду функції голосових резонаторів – енергетична, генеруюча, фонетична, захисна, індикаторна, активізуюча, естетична та конкретизовано їх сутність.*

***Ключові слова.** вокальна педагогіка, співацький процес, резонансна теорія співу, функції резонаторів.*

При досить великій кількості науково-методичної літератури з вокальної педагогіки досить рідко зустрічаються дослідження вокальної анатомії та вокальної фізіології. Небагато педагогів, котрі займаються питаннями постановки голосу, роблять акцент на фізіологічному аспекті розвитку голосового апарату учня.

Незначна частина педагогів-практиків у своїй професійній діяльності спираються на принцип використання резонаторних об'ємів всього корпусу людини. Практика показала, що така методика є успішною для розвитку та ефективного формування голосу учнів.

Відомі дослідження вчених, педагогів, мистецтвознавців, фізіологів і психологів (М. Агін, В. Багадуров, В. Ємельянов, О. Зданович, В. Карпенер, Ф. Ламперті, В. Морозов, Дж. Чепмен, Р. Юссон та ін.), спрямовані на формування вокального голосу учня на основі резонансної техніки співу, являють собою не просто інтелектуальну ініціативу, а актуалізують потребу музичної педагогіки та вокальної практики, зокрема, значимість якої підтверджується певним комплексом тенденцій, що виявляються в життєдіяльності сучасної людини, освітньому просторі якості підготовки майбутніх вокалістів.

У процесі розвитку вокальної педагогіки майже всі майстри співу дійшли висновку, що основою вокального розвитку мають стати два поняття – резонаторність та дихання. Тільки в цьому випадку можна уникнути форсування звуку та перезавантаженості голосового апарату, оскільки у разі використання цих фізіологічних складових резонаторних властивостей тіла співака можливе високовідсоткове використання його природних співацьких даних, тільки в цьому випадку можна зняти додаткове фізичне навантаження безпосередньо з голосового апарату – голосових зв'язок, гортані, слизових оболонок та м'яких тканин глотки.

В. Морозов, автор величезної кількості наукових праць з психофізіології співу та біоакустичних здібностей живого організму, систематизував і конкретизував майже чотиридесятірічний світовий вокальний педагогічний досвід і першим сформулював правила роботи зі співацьким голосом, що спираються на біофізичні властивості тіла [1].

Свій метод він назвав резонансним. Особливістю цього методу є цілісний підхід до сукупності активної роботи резонаторів тіла людини з роботою гортані та дихальної системи. Якщо в минулі часи, в різних вокальних школах, педагоги різних країн для формування співацьких навичок використовували методику різних способів дихання, то теорія резонансного співу довела, що тільки «діафрагмальне дихання» (абдомінальне, низьке, грудобрюшне) є єдиним правильним для роботи з співаком-початківцем, бо тільки цей спосіб дихання змушує у повному обсязі задіяти усі резонатори тіла людини, що сприяє правильній роботі м'язів гортані.

Найважливішим фактором резонансної теорії співу є ще й те, що ця наукова теорія виникла з практики видатних професійних співаків та підтверджена всім їхнім життям та роботою шляхом апробування, тобто вдосконалення теорії та практики застосування резонансної техніки під час роботи над голосом. Теорія резонансного співу заповнила прогалини та недоліки наукових знань про роль резонансу у мистецтві співу та усунула нерозуміння ролі тих чи інших частин голосового апарату у співі.

В. Карпенгер вважає, що в основі вокальної педагогіки лежить пошук «звукового відлунення» [2]. Саме слово «резонанс» і перекладається як «відлуння». Резонувати (відгукуватися на звук) можуть у природі всі тіла. Важливою умовою такого відгуку є власна резонаторна частота – персональна частота вільних коливань, викликаних легким поштовхом або довільним рухом. Так само будь-яка пустотіла судина має властивості акустичного резонансу – здатність видавати звук певної частоти, що залежить від власної резонаторної частоти. Основою ж акустичного резонансу є повітря.

Резонаторна теорія співу передбачає наявність певних функцій голосових резонаторів. В. Морозов стверджує, що у резонансній теорії співу розрізняють сім основних функцій: енергетична, генеруюча, фонетична, захисна, індикаторна, активізуюча, естетична. Розподіл резонаторів за цими функціями є безумовно умовним, оскільки вони пов'язані один з одним.

Енергетична функція резонаторів полягає у донесенні енергії голосу до слухачів. Наявність високої співацької форманти (тобто правильне використання верхніх резонаторів) призводить до збільшення енергетичного обсягу голосу. Особлива форма організації роботи верхніх резонаторів призводить до виникнення так званого «близького» співацького звуку, збільшення польотності голосу і до повної свободи в роботі голосового апарату.

Генеруюча функція співацьких резонаторів проявляється у передачі сили звуку, фонетичних властивостей вокальної мови, тембру голосу. Силу голосу можна додати шляхом збільшення щільності змикання голосових зв'язок, але, при цьому, напруження голосового апарату буде сильнішим, це призведе до швидкої втрати працездатності голосу, виникнення професійних захворювань, а

то й зовсім втрати здатності до співацького звукоутворення.

Фонетична функція – це формування мови у співі, що пов'язано з роботою ротової порожнини. Резонатори ротової порожнини посилюють характерні для кожного голосного звуку обертони, тобто формують характерні тони голосних. Фонетична функція співацьких резонаторів полягає ще й у згладжуванні різної фонетичної висотності звукоутворення голосних, тобто у співі використання резонаторів допомагає побудувати голосні звуки в одному місці, що сприяє «вирівнюванню» голосу.

Погана дикція є однією з головних проблем у вокальному мистецтві. Ця проблема безпосередньо пов'язана із млявим виголошенням (млявою артикуляцією) приголосних звуків. Резонансна теорія співу довела дослідницьким шляхом необхідність утворення співу приголосного звуку з використанням резонаторів ротової порожнини та м'язів глотки так само, як і при побудові голосного співацького звуку.

Захисна функція резонаторів зберігає голосовий апарат від перенапруги, вокальних перевантажень і, як наслідок, від виникнення професійних захворювань, які виникають не тільки у співаків-початківців, а й у професіоналів. Існує два захисні резонаторні механізми: перший – це використання високої співацької форманти, що автоматично збільшує польотність голосу і, відповідно, силу голосу та другий: використання черевних та міжреберних дихальних м'язів (точніше, їх напруга) для збільшення сили та польотності звуку.

Індикаторна функція резонаторів полягає у контролі над активністю всіх порожнин голосового апарату, що беруть участь у звукоутворенні, а також, фактично, керує активністю голосового апарату. Усі співацькі резонатори тіла є індикаторами активності, але лицьові кістки черепа можна назвати головними індикаторами активності співацького процесу. Індикаторна функція резонаторів здійснює внутрішнє моделювання співацького процесу у вигляді власних співацьких відчуттів.

Активізуюча функція резонаторів полягає у вібраційному впливі на гортань, голосові зв'язки, підвищує тонус м'язів та слизових оболонок співацького апарату, викликаючи самостимуляцію всіх голосоутворюючих органів людини. Багато лікарів-фоніатрів довели благотворний терапевтичний вплив вібраційного впливу на голосову функцію при різних порушеннях роботи голосового апарату. При правильній резонансній техніці співу правильне подразнення віброрецепторів фокусує резонансні звукові хвилі у певних зонах, які стимулюють голосовий апарат. Такі зони отримали назву рефлексогенних.

Естетична функція співацьких резонаторів полягає у наданні співацькому голосу приємного на слух тембрового забарвлення шляхом виключення «горлового» тембру, тобто шляхом усунення механічного тиску на голосовий апарат. Правильне використання резонаторів високої форманти (верхнього відділу резонаторів) згладжує різкі поштовхи повітря, що подаються з легень на голосові зв'язки, перетворює струмінь повітря на м'які звукові коливання. Резонатори покликані перетворювати спектр гортанних імпульсів, тобто вони посилюють обертони, ушляхетнюючи одноманітний звук. Використання

резонаторів нижньої співацької форманти надає голосу м'якості, бархатистості, об'ємності.

Неправильне використання резонаторів верхнього відділу призводить до появи неприємного тембру в голосі, тьмяності та млявості звуку, надмірної напруженості звукоутворення. Навіть часткове невикористання у співі резонаторів нижнього відділу також несприятливе для голосу – голос стає різким, колючим, жорстким.

Порушення гармонійного балансу у використанні резонаторів верхнього та нижнього відділів звукоутворення призводить до погіршення естетичних якостей голосу. Необхідно зберігати та покращувати індивідуальні темброві якості співацького голосу, оскільки тембр переважно становить естетичну цінність кожного виконавця.

Література:

1. Морозов В. П. Искусство резонансного пения. Основы резонансной теории и техники / В.П. Морозов. – М., 2002 (2-е изд. 2008). – 494 с.
2. Carpenter V. Free Your Voice: Awaken to Life Through Singing. – NY: Sounds True, 2012. – 280 p.

Annotation. The article analyzes the resonant theory of singing. The functions of voice resonators are presented for consideration - energy, generating, phonetic, protective, indicator, activating, aesthetic and their essence is concretized.

Key words. vocal pedagogy, singing process, resonant theory of singing, functions of resonators.